

Balogh Atila: Adalékok a Keresztes-Fischer Ferenc vezette Belügyminisztérium rendészeti politikájához (1931-1932) – Gyülekezési, egyesületi, sajtórendészeti ügyek; állambiztonság, állami ellenőrzések, fejlesztések a közbiztonsági szerveknél

kre-dit.hu/tanulmanyok/balogh-atilla-adalekok-a-keresztes-fischer-ferenc-vezette-belugyminiszterium-rendeszeti-politikajahoz-1931-1932-gyulekezesi-egyesuleti-sajtorendeszeti-ugyek-allambiztonsag-allami-elle/

2018. május 16.

„Dolgozni, rendet teremteni és takarékoskodni akarok” [1]

Bevezetés

E tanulmány jelentős részben hiánypótlónak minősül, hiszen Keresztes-Fischer Ferenc^[2] belügyminiszter, s tárcájának 1931-től 1932-ig tartó rendészeti^[3] politikáját eddig részletesen nem vették górcső alá.^[4] Ezen hiány pótlása vezérelte a szerzőt. ^[5] E tanulmány bemutatja, s elemzi a közbiztonsági rendészeti terület^[6] egyes „ágait”^[7] (gyülekezési ügyek; egyesületi ügyek; sajtórendészet). A következő oldalak a fegyverek, lőszer, robbanószer, állami ellenőrzésével is foglalkozik, hiszen ezen terület is szorosan kapcsolódik az államrendészethez. Továbbá ezen írás a közbiztonsági szervekkel kapcsolatos fejlesztéseket is tárgyalja, mert az említettek a közbiztonsági rendészet hatékony működésének alapfeltételeit jelentik. Az alábbi oldalak a kormányellenes erők (a kommunisták, a szociáldemokraták, a kispártok, a szélsőjobboldal) elleni belügyminiszteri „harcot” kiemelt fontossággal kezelik. A tanulmány arra keresi a választ, hogy a Belügyminisztérium milyen eszközökkel próbálta a közbiztonságot megőrizni, illetve a politikai ellenfeleket „visszaszorítani” a nagy gazdasági világválság ezen időszakában.

A kutatás során problémát jelentett, hogy az 1931 szeptemberétől 1932 végéig terjedő időszakról nem maradtak ránk hiteles minisztertanácsai jegyzőkönyvek.[8] Utóbbi amiatt is nehézséget jelent, mert egyes esetekben nem teljesen egyértelmű, hogy Keresztes-Fischer vajon kezdeményezője volt egy adott intézkedésnek, vagy csupán „végrehajtója”.

A tanulmány gerincét a jelentősebb „szakpolitikai” rendeletek elemzései alkotják. A levéltári kutatás jelentős részét a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára belügyminisztériumi iratainak rendészettel kapcsolatos dokumentumaira építettem.[9] A Belügyi Közlönyt, a Budapesti Közlönyt, a Rendeletek Tárát[10], az Országgyűlés Nyomtatványait,[11] a korabeli sajtóforrásokat ugyancsak széleskörűen használtam fel. Megemlíteném, hogy a szakirodalom a vizsgált időszakunkhoz fűződő, rendszerten belüli egyes területeken rendkívül szegényes (például a fegyverek, lőszer, robbanószerkezetek állami ellenőrzése), bár egyes területek (például sajtórendészet[12]) jobban kutatottak.

A szerző a rendőrség, csendőrség szavakat alkalmazza a korabeli kifejezések helyett. [13] Azt is meg kell említenünk, hogy a rendőrség fegyverhasználati jogának kiterjesztésével ezen tanulmány nem foglalkozik, hiszen az utóbbi a szerző következő tanulmányában kerül elemzésre.

Az államvezetés céljai és az új belügyminiszter

Keresztes-Fischert valószínűleg azért (is) juttatták a belügyminiszteri bársonyszékbe, mert megbízhatósága – Horthy bizalmi (nem a legbelsőbb körhöz tartozó) emberének[14] testvére volt – garancia volt a rend és a közbiztonság fenntartására. A Károlyi Gyula-kormány után az I. Gömbös-kormányba is azon okból került be Keresztes-Fischer, mert Horthy ragaszkodott a személyéhez.[15] (Egyébként Bethlen is támogatta Keresztes-Fischert.) A lázas belpolitikai állapotok miatt a közbiztonság megőrzésére különösen nagy figyelmet kívánt fordítani a belügyminiszter.

Az 1931-től 1932-ig tartó, magyar rendészeti politika természetesen nem kizárólag Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter nevével köthető össze. A Belügyminisztériumban dolgozó, magasabb rangú személyek (például Boór Aladár miniszteri osztályfőnök, Csátáry Béla miniszteri osztályfőnök stb.), illetve a rendőrség magas rangú vezetői (például Bezzegh-Huszágh Miklós főkapitány, Hetényi Imre főkapitány-helyettes[16] stb.) ugyan bizonyos szempontból a belügyminiszteri akarat végrehajtói voltak, de egyes esetekben Keresztes-Fischer hallgathatott a tanácsaikra, s egyes rendeletek kiadásának ötlete sem feltétlenül minden esetben a belügyminisztertől származott. Hetényi Imre szerepe azért kiemелendő az állambiztonság terén, mert a korban az egyik legtapasztaltabb szakember volt, akinek sikerei közismertek voltak[17] A teljesség igénye nélkül megemlíteném, hogy az állambiztonsági kérdésekben Keresztes-Fischerre nagy hatással lehetett Hetényi. A fő irányvonalat számos esetben a belügyminiszter szabta meg, de egyes esetekben természetesen a kormány beleegyezése is szükséges volt az adott lépés megtételéhez.

Az ország közbiztonsági állapota

Beszédes, hogy Keresztes-Fischer Fischer „hatalomra kerülésének” napján vidékről jelentették, hogy kommunista röplapokat terjesztenek.[18] Utóbbi jellemző volt. A jelentések szerint a szélsőségesnek minősített mozgalmak főleg a „műveletlen ipari”,

illetve „földmunkásság” köreiben fejtettek ki erős propagandatevékenységet.[19] A Belügyminisztérium az 1930-as évek legelején – a kommunisták mellett – a szociáldemokrata politikusok balszárnyát is bizonyos szempontból veszélyesnek minősítette. Utóbbiak működését „figyelemmel kísérték” a hatóságok.[20] Keresztes-Fischer belügyminiszterségének kezdetén a szélsőjobboldal még nem volt túlságosan erős. Egyébként Budapest „állapotát” jól mutatta, hogy 1930-tól 1932-re jelentősen növekedett mind a büntettek, mint a vétségek száma.[21] A közbiztonság helyzete tehát a statisztika szerint bizonyos szempontból romlott.

Keresztes-Fischer belügyminiszterségének kezdetén (1931 szeptembere) felmérte a közbiztonsági állapotokat, illetve a leselkedő veszélyeket. A jelentések tükrében elmondható, hogy egyes főispánok igen negatívan festették le a helyzetet: „A hangulat – a súlyos gazdasági viszonyok következtében – természetesen mindenütt elkeseredett és szinte kétségbeesett és ilyen körülmények között itt is, ott is hallatszanak lázító és forradalmi hangok (...)”. [22] Keresztes-Fischer közbiztonsági rendészeti politikájára minden bizonnyal nagy hatással voltak az ehhez hasonló főispáni jelentések: „a hangulat annyira elkeseredett, hogy azt csak csupán különleges intézkedésekkel lehet normális állapotoknak megtartani”. [23] Természetesen a helyzet leírása nem volt minden vármegyében ennyire negatív hangvételű.[24]

Meg kell jegyeznünk azt is, hogy Ausztriában és Németországban élénk kommunista tevékenységet észleltek, Keresztes-Fischer megkapta az erről szóló jelentéseket. Az is elgondolkodtató volt a belügyminiszter számára, hogy az osztrák belügyminiszter hatalmas mennyiségű lőszert tett elérhetővé a karhatalom számára például Bécsben.[25] A nemzetközi helyzet minden bizonnyal nagy hatással volt a belügyminiszter közbiztonsági rendészeti politikájára.

Az imént felvázolt jelenségek egyébként a határrendészeti [26] ügyekre is hatással voltak. A külföldről irányított kommunista mozgalmakkal kapcsolatban a határellenőrzésnek szigorított ellátására volt szükség 1931-ben, [27] s ezen intézkedéseket 1932-ben fokozták.[28]

Keresztes-Fischer felmérte azt is, hogy egy esetlegesen bekövetkező „forradalom” visszaszorítására a karhatalomnak van-e ereje fegyveresen megakadályozni azt. Az „elegendő ütőerő” a belügyminiszter rendelkezésére állt számos területen, de volt olyan vármegye, amely vezetése jelezte, hogy több járőrre lenne szükség.[29] A problémát az jelentette, hogy az államháztartás súlyos helyzete miatt sem lehetett volna a közbiztonsági szerveknél jelentős mértékben emelni az állomány létszámát. Keresztes-Fischer számára veszélyforrást jelentett, hogy a szociáldemokraták nagy tömegeket tudtak volna utcára vinni ezekben az időkben.[30]

A fentiekből kirajzolódik, hogy a magyarországi helyzet nem volt teljes mértékben megnyugtató. Keresztes-Fischer és a Belügyminisztérium elegendő mennyiségű pénzügyi forrás hiányában, s a „veszélyforrások” növekedése miatt viszonylag nehéz helyzetbe került. Az államvezetés nyomása Keresztes-Fischer vállán „ült”, tőle várták legfőképpen az államrend megerősítését. Azt is meg kell említenünk, hogy Keresztes-Fischer tudta, amennyiben a közbiztonsági helyzet romlik, elveszítheti Horthy bizalmát.

A belügyminiszter közbiztonsági rendészeti politikáját segítő belügyminisztériumi osztályok

1931-ben a Belügyminisztérium VII. (Közbiztonsági) osztálya^[31] foglalkozott a közbiztonságra (a vagyon- és személybiztonságra) vonatkozó összes rendőri ügygel,^[32] az államellenes mozgalmak megszüntetésére irányuló intézkedésekkel, az egyesületi ügyekkel, a gyülekezési ügyekkel és a gyülekezési jog szabályozásával, továbbá sajtórendészeti ügyekkel is. Megemlítendő még a nemzetvédelmi és munkásügyeknek a rendészeti vonatkozásai, valamint a véleményezési „jogkör” minden közbiztonsági és nemzetvédelmi szempontot érintő ügyben.^[33] A következő oldalak a fentiekkel is foglalkoznak. A vizsgált időszakunkban az osztály vezetője Boór Aladár volt, a helyettese pedig Sass Elemér^[34]. A Rendészeti szervek osztálya ugyancsak fontos közbiztonsággal kapcsolatos munkát végzett.^[35] 1931-ben a VI./a.^[36] (Rendőrségi) alosztály^[37] szerepe igen fontos volt Keresztes-Fischer szempontjából. A belügyminiszterhez tartozott az állami rendőrség feletti legfőbb felügyeleti jog. Az utóbbi jogkörét a fenti alosztály által gyakorolhatta.^[38]

Gyülekezési ügyek^[39]

Keresztes-Fischer belügyminiszterségének korai szakaszában (a biatorbágyi merénylet előtti időszak) a gyűlések egy részét engedélyezték, egy részüket nem. A következőkben idézünk egy 1931 szeptemberének elején keletkezett – a Szegedi Kerületi Főkapitányságtól a Belügyminisztériumhoz felterjesztett – dokumentumból, amelyben jelentették, hogy a szociáldemokraták gyűlést kívánnak tartani: „Rend biztosítható. Szónokaik mérsékeltek. Főispán nem szívesen látja a mai helyzet miatt, de nem köti magát a megtagadáshoz.” ^[40] Ilyen esetekben a Belügyminisztérium általában egyetértett a rendőrségi véleménnyel. Azokban az esetekben viszont, amikor a rendőrség jelentette, hogy: „a rend fenntartását a rendőrség nem tudja garantálni”^[41], akkor azt nem is engedélyezték. Az engedélyezés számos esetben attól függött, hogy a helyi rendőrség lát-e veszélyt a közbiztonság tekintetében. Helyi szinten a rendőri vezetők, illetve a vármegyék közigazgatási vezetői azért is voltak nagyon óvatosak a különböző gyülekezésekkel szemben, mert az ő felelősségük is volt, hogy ne történjen rendbontás, s elővigyázatosak voltak. A pozícióját senki sem kívánta elveszíteni, illetve maguk is fontosnak tartották, hogy elkerüljék a rendbontást.

Az 1931. szeptember 13-i biatorbágyi ^[42] merénylet után a kormány életbe léptette a statáriumot. Egyébként Zsitvay Tibor emlékirata szerint az utóbbit Keresztes-Fischer kezdeményezte.^[43] A rögtönbíráskodás alkalmazása csak több mint egy évvel később, ^[44] 1932. október 10-én ért véget, amikor is a Zsitvay helyére kinevezett Lázár Andor eltörölte.^[45] A merénylet rányomta a bélyegét Keresztes-Fischer rendészeti politikájára. A szigorú belügyminiszteri intézkedések részben erre (is) vezethetők vissza.

Keresztes-Fischernek fontos célkitűzése volt, hogy az „ébredező” magyarországi kommunista csoportosulásokat csírájában elfojtsa, illetve, hogy megakadályozza a várható ellenzéki tüntetéseket. Keresztes-Fischer szerette volna megelőzni az 1930. szeptember 1. „típusú” napokat.^[46] A kormány a politikai jellegű népgyűlések, felvonulások, körmenetek stb. tartását a 4.980/1931. M. E. sz. rendeletével 1931. szeptember 20-ától megtiltotta. A megtartásukat karhatalommal kellett

megakadályozni.[47] Keresztes-Fischernek így könnyebb volt a közbiztonsági helyzetet megőrizni. Az is említésre méltó, hogy a Belügyminisztérium tudta, sokan próbálják majd kijátszani a gyülekezési jog korlátozását. Jellemző, hogy sokan úgy próbálták kijátszani a rendeletet, hogy politikamentesnek álcázták a megtartandó gyűlésüket. A hatóságok azonban számos esetben tudták, hogy ha ellenzéki személy tart például előadást, akkor lehetséges, hogy a politika is szóba fog kerülni a gyűlésen.

Egyébként a gyülekezési ügyeknek és az egyesületi ügyeknek voltak bizonyos szempontból „átfedéseik”. Megemlítendő, hogy amennyiben gyanús esetek történtek valamelyik egyesületben, a soron következő egyesületi gyűlésre hatósági biztost kellett kiküldeni Keresztes-Fischer rendelete alapján.[48] Az utóbbi az állami ellenőrzés fokozását jelentette.

Előfordult, hogy tudományosnak hirdetett előadást tiltott be a rendőrség, mert úgy gondolta, hogy az ellenzék politikai célokra használná fel az „összejövetelt”. Keresztes-Fischer egyik képviselőházi felszólalásában kitért erre az esetre: „Ami a miskolci esetet illeti a rendőrkapitányság azért nem vette tudomásul ezt az előadást, mert az előadó úr egy előző előadás során okot adott arra a feltevésre, hogy ennek az előadásnak tárgyát is politikai gyűlésre akarja felhasználni. Az előadó úr, Kónai Sándor, ezt az előadást megelőzően ugyancsak egy ilyen ismeretterjesztő előadást tartott Miskolcon, és a legmesszebbmenőleg kitért mindenféle politikai kérdésekre. Ezért a rendőrkapitányság megfelelő óvatosságot gyakorolt akkor, amikor az előadásnak tárgya és tartalma iránt közelebről érdeklődött.” Az ellenzéki Reisinger Ferenc szerint: „A belügyminiszter úr ismét hamis jelentés alapján adta meg a választ.” [49] Az ehhez hasonló ellenzéki vádak, valamint a rendőrségi jelentések hitelességét nem tudjuk sem megerősíteni, sem cáfolni. Annyi bizonyos, hogy „elővigyázatossági” okokból a hatóságok valóban szigorúan léptek fel az efféle gyűlésekkel szemben. Hamis jelentések lehettek a korban, de nem valószínű, hogy a rendőrség folyamatosan hamis jelentéseket írt volna az ilyen esetekről. Nincs kizárva, hogy pártpolitikai céloktól vezérelve is történhettek betiltások, de azt is le kell szögeznünk, hogy a közbiztonság érdeke egyes esetekben valóban megkövetelte az ilyen lépéseket. Végül soron a belügyminiszter volt felelős a közbiztonságért, s a gyülekezési ügyekért is. Azon a véleményen volt, hogy inkább korlátozzák a gyülekezési jogot, mint hogy esetleg rendbontás történjen. Keresztes-Fischer félelme a rendbontásoktól nem minden esetben volt reális, de a miniszter azon erőskezű politikusok közé tartozott, akik rendkívül elővigyázatosak voltak.

Keresztes-Fischer 1932 elején a főispánoknak küldött egyik bizalmas utasításában elrendelte, hogy a szociáldemokraták vidéki gyűléseit ne engedélyezzék.[50] „Legcélszerűbb a kérelmet a közbiztonsági és közrendészeti okokból megtagadni, esetleg azon a címen, hogy a gyűlésen feltehetőleg nagyobb tömegek verődnének össze, és mivel a mai gazdasági helyzetet a szélsőséges agitációja maga céljaira használja ki, féltő, hogy ennek eredményeképpen különösen felelőtlen elemek a gyűlést megzavarnák és a rendet fentartani nem lehetne.”[51] A szociáldemokratákkal a belügyminiszter egyébként tárgyalt is, valószínűleg titkos megállapodásról is szó lehetett. Keresztes-Fischer azt kívánta elérni, hogy a szociáldemokraták ne „lázítsák” a vidéket.[52] A tárgyalás eredményét nem ismerjük teljes mértékben.

A 4.980/1931. M. E. sz. rendeletben kimondott tilalom alól az országgyűlésen képviselt

politikai pártok részéről zárt helyen tartandó politikai jellegű gyűléseket kivették 1932 októberében.[53] Utóbbi intézkedés már a Gömbös-kormányhoz fűződik. Természetesen a rendőrségnek továbbra is joga volt arra, hogy feloszlassa az utóbbi gyűléseket, amennyiben azokat veszélyesnek ítélte.[54] Jellemző, hogy az ellenzék számos alkalommal kritizálta a kormány döntését,[55] hiszen Keresztes-Fischer és a rendőrség szigorúan betartották a gyülekezési jog korlátozását. Ugyan a parlamenti képvisellel rendelkező pártok tarthattak politikai jellegű gyűléseket is, azonban az állami ellenőrzés Keresztes-Fischer utasítására igen szigorú volt. Eckhardt Tibor kifejtette: "Kénytelen vagyok reámutatni arra, hogy minden gyűlésünkön rendőrtisztek vesznek részt, minden gyűlésünkről gyorsírói feljegyzések készülnek." [56]

1932 végére az ún. „munkanélküli-mozgalom” már kezdett gyengülni.[57] Kevesebben jártak tüntetni, nehezebb volt az embereket mozgósítani.[58] Keresztes-Fischer Ferenc és a karhatalom intézkedéseinek, a szigorú állami ellenőrzéseknek is köszönhetően történtek a fentiek.

Egyesületi ügyek[59]

A Belügyminisztériumban az egyesületi ügyforgalom 1931-től [60] 1932-ig [61] igen jelentős volt, s természetesen csak olyan egyesületek működhetek legálisan, amelyeket Keresztes-Fischer nem talált veszélyesnek a közbiztonság és az államrend számára. Természetesen az, hogy egy adott egyesület működését nem engedélyezték, nem jelentette azt, hogy titokban ne működhetett volna tovább.[62] 1932-ben már több mint 14 ezer egyesület működött, körülbelül 3 millió taggal.[63] Így elmondható, hogy a társadalomnak figyelemre méltó része tagja volt valamilyen egyesületnek.

A „gyanús”-nak minősített egyesületeket szigorú rendőri megfigyelés alá vetette a Belügyminisztérium.[64] Ilyen egyesületek voltak a szélsőségesnek tűnő, illetve az egyes „ellenzéki eszmeiségű” egyesületek. Bizonyos szempontból külön kategóriába is sorolhatóak azon egyesületek, amelyek Magyarország külpolitikai érdekeit, illetve a magyar nemzeti érdeket veszélyeztették az államvezetés szerint. Ilyen volt például a Pen Club. Megemlítenéd, hogy Békéscsabán aktív egyesületi élet zajlott, amelynek célja az ún. pánszláv agitáció erősítése volt.[65] A Miniszterelnökség hívta fel a Belügyminisztérium figyelmét arra, hogy ezen a téren intézkedésnek kell történnie.[66] A békéscsabai pánszláv egyesületi élet folyamatos rendőrségi megfigyelés alatt állt.[67] A kiemelt figyelem az állam részéről azzal magyarázható, hogy ezen pánszláv mozgalom megpróbálta „befeketíteni” a magyar revíziós propagandát.[68] Az állam a fenti okok miatt a pánszláv szervezkedés „életét” megnehezítette, s akadályozta számos esetben. Megemlítenéd, hogy a Belügyminisztérium a pángermán eszmeiségű egyesületi élet iránt is „érdeklődést” mutatott. Volt olyan német népművelődési egyesület,[69] amely egyes területeken a magyar hazaszeretet érzését gyengíthette, így az államvezetés érdekében kifolyólag az egyesületi ellenőrzés szükségessé vált. A különböző gyanús, veszélyesnek minősített egyesületek ellenőrzése, megfigyelése besúgókkal (is) történt.[70]

1932 januárjában egyre élénkebbé váltak a „Kék ingesek”. Ezen csoportosulás félkatonai jellegű, szabadcsapatra hasonlító egyesületnek minősült, habár a vezető, Budaváry László szerint az embereivel egy pártot alkottak, nem pedig egyesületet. A következőket (is) hirdették: „harc az elnyomó zsarnokok ellen!”. [71] Keresztes-Fischer veszélyt látva a fenti

egyesületben, betiltotta azt.[72] A belügyminiszteri rendelet azonban csak arra volt jó, hogy jogilag megszűnt az egyesület, de a rendőrségi jelentések szerint továbbra is működött ezen csoportosulás.[73]

1932-re a magyarországi szélsőjobb[74] valóban kezdett élénkülni.[75] A teljesség igénye nélkül megemlíthető Meskó Zoltán ezekből a csoportosulásokból,[76] valamint Böszörmény Zoltán, akit egyébként a politikai rendőrség figyelt.[77] Utóbbihoz is köthető, hogy 1932. augusztus 20-án 500 barnainges „rohamosztagos” vonult fel a budai várban.[78] Keresztes-Fischer pár nappal később „közölte” (rendeletben), hogy „ismételten előfordult, hogy magukat politikai pártoknak valló oly alakulatok és szervezetek tagjai, amelyeknek nincsenek kormányhatóságilag láttamozott, illetve jóváhagyott alapszabályaik, egységes formaruhában jelentek meg egyenként és csapatban, sőt egyesek a formaruhákhoz oldalfegyvert is viseltek.”[79] Az, hogy egyesek fegyvereket viseltek, azonnali cselekvésre kényszerítette a belügyminisztert. Államrendészeti szempontok miatt az ilyen esetek ellen azonnal fel kellett lépni Keresztes-Fischer szerint, s emiatt is hamarosan megszületett egy belügyminiszteri rendelet. Az érvényben lévő jogszabályok szerint kizárólag államilag jóváhagyott alapszabályok alapján működő egyesületek tagjai viselhettek egyes meghatározott alkalmakkor egységes egyenruhát, jelvényeket és bizonyos felszerelési tárgyakat. Az egyesületek alapszabályai, vagy egyéb államilag jóváhagyott szabályzatai az egyenruha, jelvények és felszerelési tárgyak leírását és használatát is pontosan meghatározták.[80] A rendelet következtében a politikai pártok, illetve az egyéb államilag láttamozott, jóváhagyott alapszabályok nélkül működő társadalmi szervezetek, alakulatok tagjai egyenruhát, felszerelési tárgyat, — a pártjelvények kivételével, amelyek viseléséhez semmiféle hatósági engedély nem szükséges — nem viselhettek. „Verekedésre alkalmas” tárgyakat sem hordhattak (oldalfegyver, fokos, tör stb.). Keresztes-Fischer utasította az illetékeseket (alispán, főkapitány), hogy az alájuk rendelt rendőrhatóságoknak az egyenruhát viselő egyéneket a lehető legszigorúbban ellenőrizzék, és ha azok egyesületi tagok, akkor velük szemben a fenti két körrendelet rendelkezéseinek betartását ellenőrizzék. A politikai pártok, vagy más államilag jóváhagyott alapszabályok nélkül működő szervezetek egyenruhát viselő tagjai ellen a kihágási eljárást haladéktalanul el kellett indítani. A kihágást kettőszáz pengőig terjedhető pénzbüntetéssel volt büntethető, s a válság idején ez komoly anyagi terheket is róhatott az adott személyekre. A rendelet a fenti csoportosulások vezetőire is kimérte a büntetést, amennyiben tudtak az egyenruha stb. viselésről, de nem tettek ellene semmit.[81]

A vizsgált időszakunkban egy olyan probléma is felütötte a fejét állami szempontból, amely ellen Keresztes-Fischer cselekedni akart. A Leventék körében a Belügyminisztérium szocialista agitációt észlelt. Utóbbi Keresztes-Fischer szerint veszélyt jelentett a „levente intézmény egységes és nemzeti szellemére”. Feltételezhetjük, hogy a fent említett szocialista agitációnak volt köze ahhoz, hogy a különböző rendezvényeken fiatalok is részt vettek. Ezen állami szempontból fontos probléma miatt a belügyminiszter el akarta érni, hogy a Leventék politikai pártok, szervezetek működésében és politikai gyűléseken stb. való részvételét az állam megtiltsa.[82] Keresztes-Fischer ötletét Zsitvay igazságügyminiszter negatívan fogadta. A terv azért is volt veszélyes állami érdekből, mert a Leventék egy része emiatt még jobban kormányellenessé válhatott volna idővel. Az sem volt feltétlenül előnyös, hogy rendőri büntetőbírók elé vigyenek fiatalokat, akik majd az

elzárás ideje alatt a börtönben az állam számára veszélyes eszmékkel „gazdagodhatnak”, továbbá valódi bűnözőkkel is megismerkedhetnek.[83] Röviden: a helyzetet csak rontaná Keresztes-Fischer terve. Az imént felvázolt probléma miatt ezt az ügyet Keresztes-Fischer ideiglenesen félretette. Elmondható, hogy ezen terv valóban kétélű kard volt, s bizonyos szempontból valóban kockázatos volt az államvezetés szempontjából.

A belügyminiszter egy rendeletében kötelezte az egyesületeket arra, hogy különböző adatokat szolgáltatassanak az államnak. [84] Eme intézkedés rendészeti szempontból azt a célt (is) szolgálta, hogy az egyes – az államrend számára esetlegesen veszélyt jelenthető – egyesületeket „megtalálják” később. Az intézkedésekből kirajzolódik, hogy szigorított az állami ellenőrzésen a belügyminiszter, s a szélsőségesnek gondolt egyesületek ellen Keresztes-Fischer megtette a szükséges lépéseket. Kétségtelen, hogy a társadalom erőinek jelentős része tartozott különböző egyesületekhez, s ily módon az egyesületi élet állami ellenőrzése – különösen ezekben a nehéz időszakokban – valóban fontos volt. Ugyanakkor az „ártalmatlan” egyesületek számára zavaró volt a fokozott állami ellenőrzés.

Sajtórendészet

Bizonyos szempontból a könyvek, s egyéb nyomtatványok betiltása is a témához kapcsolódik, ily módon e fejezet nem kizárólag a napilapok, hetilapok stb. betiltásával foglalkozik. A lapbetiltások már a Bethlen-kormány alatt is előfordultak. Legalább 50 betiltás történt az 1920-as években.[85] Megemlítenéd, hogy az országos napilapok közül az ellenzékiek igen népszerűek voltak.[86] A kormánypárt számára ez nagy problémát jelentett, tehát pártpolitikai szempontból „indokolt” volt például a Népszava „gyengítése”. A Népszava „hivatalos irányítója” Weltner Jakab volt, aki egyébként a Belügyminisztérium szerint jó csehszlovákiai kapcsolatokkal rendelkezett.[87] Ez állambiztonsági szempontból gyanús volt. Utóbbi megemlézése azért is fontos, mert a Keresztes-Fischer Ferenc vezette Belügyminisztérium sajtórendészeti politikájának elemzése előtt tudnunk kell azt, hogy a Népszava felelős szerkesztője a nemzetbiztonsági szempontból esetlegesen veszélyt jelenthető személyek listáján szerepelt. (Természetesen nem kizárólag a fentiek miatt tartották nemzetbiztonsági szempontból kifogásolhatónak.)

További problémát jelentett az államvezetés számára a kommunista propaganda Magyarországon való terjesztése. Egy belügyminisztériumi dokumentum szerint a magyarországi kommunista propagandát a lambergi Szovjet Konzulátus irányította központilag.[88] A Belügyminisztérium egyébként figyeltette azon személyeket, akik például „orosz területekről” kaptak sajtótermékeket,[89] s általánosságban megfigyelés alatt állt azoknak egy része is, akik valamilyen szélsőségesnek minősített sajtóterméket olvastak.[90] Természetesen a rendőrség és a Belügyminisztérium ezen embereknek csak egy részét „ismerte”.

Az 1930-as években számos újság megjelenését, utcai terjesztését tiltották be,[91] de az 1930-as évek elején nem volt előzetes sajtóellenőrzés Magyarországon.[92] Előfordult, hogy az adott betiltott lap más néven jelent meg később.[93] Elmondható, hogy a sajtórendészet irányításában Keresztes-Fischer belügyminiszternek jelentős szerepe volt. Egyes esetekben a Miniszterelnökség kezdeményezte a betiltást,[94] számos esetben pedig maga a Belügyminisztérium, esetleg a bírói hatalom (például a Budapesti Királyi

Büntetőtörvényszék). A Miniszterelnökség sajtóosztálya és a Belügyminisztérium közbiztonsági rendészettel – azon belül sajtórendészettel is – foglalkozó osztálya együttműködött a sajtórendészet kapcsán.[95] Itt meg kell jegyeznünk, hogy az adminisztrációs terhek csökkenthetőek lettek volna, ha a Miniszterelnökség sajtóosztályának bizonyos „részei” átkerültek volna a Belügyminisztériumhoz, de a központosítást ezen a téren nem kívánta az államhatalom. A „veszélyes” lapok betiltását rendeletek által a belügyminiszter végezte.

Keresztes-Fischer hivatali elődje, Scitovszky Béla[96] is nagy figyelmet fordított a sajtó ellenőrzésére,[97] s a lapbetiltások sem maradtak el. Meg kell említenünk, hogy a sajtórendészet területén Boór Aladár miniszteri tanácsosnak igen fontos szerepe volt. Ugyan Keresztes-Fischer – számos esetben – valószínűleg a Miniszterelnökséggel egyetértésben hozott döntéseket például a „jelentősebb” lapbetiltásokról (például Népszava), de a „részleteket”, a gyakorlati teendőket Boór miniszteri tanácsos végezte.[98] Keresztes-Fischer belügyminiszter, s a Miniszterelnökség megszabta a főbb irányt (például mindennemű kommunista sajtóterméket be kell tiltani stb.), de Keresztes-Fischer „végrehajtója” Boór volt. A „forgatókönyv” számos esetben a következőként zajlott: a belügyminiszterhez felterjesztettek olyan írásokat, amelyekhez csatolták az adott „veszélyesnek” minősülő lap egyik számát. Boór Aladár átnézte, vagy esetleg más által átnéztette, s ennek függvényében történhetett a betiltás. Maga a betiltás a belügyminiszter hatáskörébe tartozott, bár a postai szállítási jogát például a kereskedelemügyi miniszternek kellett megvonnia. Ilyenkor a Belügyminisztérium átiratban „kérte” a kereskedelemügyi minisztert, hogy a postai szállítási jogot vonja meg az adott laptól.[99] Meg kell említenünk, hogy nem kizárólag politikai, közbiztonsági okok miatt történtek az egyes nyomtatványok betiltásai, elkobzásai stb., hiszen egyes esetekben „szeméremsértő” okok miatt is születtek belügyminiszteri rendeletek. Főleg olyan szexuális tartalmak miatt például, amelyeket az állam megpróbált távol tartani a társadalomtól.

A Népszava egyébként a kormánypárti politikusok közül Keresztes-Fischert különösen „nem kedvelte”. [100] A napilap így vélekedett az erőszakútnak tartott politikusról: „Keresztes-Fischer Ferenc, a bethleni főispáni kar legreakciósabb tagja”; „a szélső ellenforradalmi törekvéseiről ismert Keresztes-Fischer Ferenc”[101] stb. 1930 környékén a Népszava egyébként több tízezres példányszámban jelent meg naponta.[102] Hogy mennyien olvasták, azt pontosan nem tudjuk megállapítani. Valószínű, hogy egy példányt akár többen is elolvashattak, s ily módon nem indulhatunk ki a „statisztikából”. Mindenesetre annyi bizonyos, hogy több tízezer embert mindenképpen befolyásolt a napilap. A Népszava számos alkalommal olyan cikkeket közölt 1931 nyarának végétől, amelyek Keresztes-Fischer szerint alkalmasak voltak arra, hogy egyeseket „feltűzeljenek”, s a közrendet veszélyeztessék. Idézet egy cikkből: „Meg akarják nyomorítani a nyomorékokat, levetkőztetni a rongyosokat és elszedni a levegőt a fuldoklótól.”[103] A lázas belpolitikai helyzetre való tekintettel Keresztes-Fischer és az állam ideiglenesen többször tiltotta be, majd engedélyezte újra pl. a Népszava utcai (házaló) terjesztését,[104] s egyes egyéb sajtótermékek is ideiglenesen betiltásra kerültek (pl. Magyar Hétfé, [105] Reggeli Újság[106]). Nem mindegyik sajtótermék terjesztését engedélyezte újra a miniszter. Utóbbiak körébe sorolhatóak például a nem állandóan megjelenő, főleg kommunista nyomtatványok.

Sajnálatos módon – a nagy gazdasági világválság következtében – az akkori Magyarországon nagyon sok embernek jelentett problémát a mindennapi megélhetés. Az állam próbálta konszolidálni a rossz gazdasági helyzetet, azonban konszolidáció véghezvitele rövid időn belül lehetetlen volt. Keresztes-Fischer, s az állam sajtórendészeti szigora azzal magyarázható, hogy tartottak az ellenzéki sajtó „lázító” cikkeitől. Az utóbbiak miatt (is) esetlegesen bekövetkező „véres” tüntetésektől féltek, amelyek megakadályozása egyrészt sok pénzbe került volna az állam részéről, másrészt minden szempontból el kívánták kerülni az ilyen eseményeket. Kérdéses, hogy a Népszava ideiglenes betiltásai nem növelték-e egyesekben a feszültséget. Valószínűsíthető, hogy a Népszava betiltásában egyébként pártpolitikai szempontok is szerepet játszottak. Keresztes-Fischer így indokolt a Népszava „egyik” betiltásáról^[107] szóló 1931. szeptember 11-i végzésben: „e közlemények úgy állítják oda a kormányzatot, mintha annak minden ténykedése a legszegényebb néposztályok ellen irányulna, kétségtelenül azzal a tendenciával, hogy a tömegelégedetlenség rendszeres szításával politikai céljai érdekében különösképen a munkásréteget rendbontásra hangolja.”^[108] Keresztes-Fischer 8 nap után újra engedélyezte a Népszava terjesztését.^[109] (Hamarosan az ideiglenes betiltás ugyancsak megtörtént.) Károlyi Gyulának mint miniszterelnöknek ugyancsak nagy szerepe volt a betiltásban.^[110] Egyébként előfordult, hogy a Népszava vezetését figyelte a politikai rendőrség.^[111] 1932 áprilisában ismételten megtörtént a Népszava ideiglenes betiltása, az „ellenlépés” egy nyomdászsztrájk formájában nyilvánult meg.^[112] Meg kell említenünk, hogy a szélsőjobboldalnak tartott sajtótermékeket is figyelemmel kísérte Boór Aladár, s szükség esetén lépni tudott ellenük.

A külföldön megjelenő írásokra is nagy figyelmet fordított a Belügyminisztérium. ^[113] Voltak olyan Moszkvában megjelenő kommunista írások, amelyeket az állam távol akart tartani a magyar társadalomtól,^[114] s az akkori viszonyok között ez érthető volt. Előfordult, hogy egyes nyomtatványok elkobzását és megsemmisítését is elrendelte az állam, pl. kommunista^[115] írásokat. Megemlíthető a Párizsban megjelenő „Osztályharc” című kommunista hírlap, amelynek terjesztését Keresztes-Fischer betiltotta.^[116]

Keresztes-Fischer Ferenc arra is ügyelt, hogy a kommunista ideológia ellen „felvértezzék” a magyar közigazgatásban dolgozókat: „(...) most jelent meg Mickolczy Ágost dr. kir. főügyész helyettes „Szemben a forradalommal” című könyve. A mű különös figyelmet érdemel, mert a bolsevista propaganda módszereiről és annak ellensúlyozásáról a legértékesebb felvilágosításokat adja. Kíváncsinos tehát, hogy a művet nemcsak a közigazgatási tisztviselők, hanem a közönség minél szélesebb köre is megismerje. A belügyminiszter ezúton hívja fel a műre a törvényhatóságok és községek közönségének figyelmét azzal, hogy nincs észrevétele az ellen, hogy azok a törvényhatóságok és községek, amelyeknek anyagi helyzete azt megengedi, a könyvet megrendeljék.”^[117] Megemlíthető, hogy Keresztes-Fischer egy 1932 márciusában zajló minisztertanácson előterjesztette azon tervét a kormánynak, amely szerint ellensúlyozni kell a szélsőséges, például kommunista propagandagépezetet, s ehhez pénzügyi forrást kért.^[118] A fentiekből jól látható, hogy a kommunista propagandatevékenység elleni védekezés szorgalmazása jellemző volt Keresztes-Fischerre.

Bizonyos szempontból a sajtórendészthez is kapcsolódik azon jelentős esemény, amikor a Főkapitányság Politikai Nyomozó Főcsoportja Hetényi Imre főkapitány-helyettes irányításával napokon át nagyszabású nyomozást végzett. Nagy meglepetést keltett az eredmény: a politikai osztály leleplezte a magyarországi kommunisták központi nyomdáját, elfogta a nyomda vezetőit és „hurokra kerítette” a nyomda személyzetét.[119] Ezzel hatalmas csapást mértek a magyarországi kommunistákra és sajtójukra.

Végszóként hangsúlyoznunk kell, hogy az általunk vizsgált 1931-1932-es időszaknak „csak” elenyésző részében volt a Népszava betiltott lap, bár a sajtószabadság valóban sérült ekkor. A betiltások egy része pártpolitikai céloktól vezérelve is történhetett. A kommunista írárok betiltása viszont az akkori viszonyok között mindenképpen érthető és szükséges volt. Összegzésképpen elmondható, hogy legalább 60 nyomtatványnak[120] (füzetek, könyvek, napilapok stb.) rendelték el az időszaki vagy „végleges” betiltását, megsemmisítését, elkobzását, postai szállítási jog megvonását, lefoglalását.[121] Részben a Belügyminisztérium, részben a Miniszterelnökség, részben a bírói hatalom kezdeményezéséből, de a belügyminiszter rendeletéből történtek a fentiek. Ebből kifolyólag elmondhatjuk, hogy a sajtórendészet semmiképpen sem sorolható azon közbiztonsági rendészeti „ágak” közé, amelyeknél Keresztes-Fischer, s Boór Aladár minden esetben önállóan, függetlenül dönthettek volna. Természetesen ezen kérdés „boncolgatása” azért nem szükséges a történettudomány számára, hiszen szinte teljes bizonyossággal mondhatjuk, hogy a sajtórendészeti területen nem voltak komoly viszályok a Miniszterelnökség és a Belügyminisztérium között (1931-1932-ig), az egész államvezetés számára kívánatos volt a szélsőségesnek, államellenesnek tartott sajtótermékek betiltása. Az egyes – „mérésékeltlen veszélyes” – ellenzéki lapok betiltása kapcsán ugyan lehettek nézeteltérések, de ezekről levéltári források egyelőre nem kerültek elő, s utóbbiak annyira nem is valószínűek, hiszen az államvezetés érdekében állt az ellenzéki sajtó gyengítése.

Adalékok a politikai rendőrség tevékenységéhez, a megfigyelésekhez

1931 őszén államellenes szervezkedések is megjelentek, [122] amelyeket a rendőrség leleplezett. Meg kell említenünk, hogy 1931-től 1932-ig (főleg 1932-ben) a hatóságok számos kommunista személyt kerítettek kézre, akiket Keresztes-Fischer és a hatalom veszélyesnek ítélt meg.[123] 1932 júliusában a rendőrség letartóztatta Sallai Imrét, Fürst Sándort, Karikás Frigyeszt és Kilián Györgyöt is.[124]

A szélsőségesnek tartott pártok, csoportosulások rendszeres politikai rendőrség általi figyelése jellemző volt az 1930-as évek elején. A teljesség igény nélkül megemlítendő a Nemzeti Párt, a Magyar Nemzeti Párt (Kék ingesek), Nemzeti Radikális Párt (Bajcsy-Zsilinszky pártja), Nemzeti Néppárt stb.[125] A besúgók szerepe igen fontos volt ezeknél a megfigyeléseknél (is).[126] A besúgókon túl jó módszernek bizonyult a telefonálások lehallgatása.[127] A telefonos lehallgatásokról az ellenzékiek számos esetben tudtak, Peyer Károly tiltakozott ezek ellen.[128]

Meg kell említenünk, hogy az ellenzék neves személyeit (Gaál Gaszton, Eckhardt Tibor, Bajcsy-Zsilinszky Endre stb.) figyeltette Keresztes-Fischer és a rendőrség vezetése.[129] Az állam számos kellemetlenséget okozott ezekkel a megfigyelésekkel, ellenőrzésekkel

az ellenzék egy részének. Az ellenzék többször szóvá tette utóbbiakat. A kisgazdák például levelet is írtak Keresztes-Fischernek, amelyben kifejtették, hogy őket folyamatosan zaklatja a rendőrség, a csendőrség, a közigazgatási hatóságok.[130]

Egyes szociáldemokrata politikusoknak a Prágával való kapcsolatát is vizsgálták, s a jelentések szerint többek között Buchinger Manónak is voltak olyan prágai kapcsolatai,[131] amelyek a Belügyminisztérium „érdeklődését” felkeltették. Érdekesség, hogy előfordult, hogy Móricz Zsigmondot is megfigyelték. A Belügyminisztérium számára gyanús volt, hogy az író szabadkőművesnek tartott körökben tart előadást.[132] Megemlítenéd, hogy többek között Tildy Zoltánt is „kommunista-gyanúsak” minősítette a Belügyminisztérium.[133] A területi korlátok miatt nincs lehetőség bővebben kifejteni a megfigyelésekkel kapcsolatos ügyeket, de elmondható, hogy mindenkit figyelt a politikai rendőrség, aki kicsit is gyanús volt. Keresztes-Fischer és a rendőrség vezetése elengedhetetlennek tartották ezt a módszert, s a fokozott megfigyeléseknek köszönhetően a Hetényi-féle politikai rendőrség 1932-es tevékenysége sikeresnek mondható az államhatalom szempontjából.

Ellenzéki vád a karhatalom túlkapásai miatt

Az 1931-32-es időszakban számos alkalommal történtek olyan események, amelyek alapján jogosan feltételezhetjük, hogy több alkalommal is történtek a karhatalom részéről „túlkapások”. A Képviselőházban az ellenzék gyakran felvetette a témát,[134] s követelték, hogy Keresztes-Fischer lépjen fel az imént vázolt atrocitások ellen. A belügyminiszter kifejtette, hogy „ha a hatósági közegek visszaélnek hivatalos hatalmukkal, a legszigorúbb megtorlást” alkalmazza.[135] Bajcsy-Zsilinszky Endre ellenzékiént a következő véleményen volt a túlkapásokkal kapcsolatban: „A t. belügyminiszter úr jóakarátát ismerem és teljesen tisztában vagyok azzal, hogy ő sem nagyon örül — nem is örülhet — ezeknek a jelenségeknek.”[136] Megemlítenéd, hogy Keresztes-Fischer Ferenc belügyminisztersége idején az ellenzékben felmerült a kétely, hogy a Keresztes-Fischer által indított (a feltételezett rendőri, csendőri túlkapásokkal kapcsolatos) vizsgálatok által használt jelentések nem hamisítottak-e. Ezek vizsgálata utólag számos esetben lehetetlen. Az ellenzék „logikájából” kiindulva az ellenzéki sajtó, illetve a szemtanúk, sértettek beszámolóit is lehetnek hamisak, s utólag a történész nem tehet igazságot ezekben az ügyekben. A kutatás jelenlegi állása szerint az ellenzék kételyét nem tudjuk sem megerősíteni, sem cáfolni. Valószínű, hogy számos esetben történtek „túlkapások” a karhatalom részéről ebben az időszakban, de túlzás lenne azt állítani, hogy a rendvédelmi szervek folyamatosan, mindig jogszerűtlenül jártak volna el az ellenzéki állampolgárokkal szemben. Az ellenzék valószínűsíthetően próbálta felnagyítani a közbiztonsági szervek által végrehajtott jogszerűtlenségeket, a hatalom pedig kisebbiteni. Az igazság feltételezhetően a kettő között lehet.

A Fegyverek, lőszerek, robbanószerek ellenőrzése

A lőfegyverekkel, lőszerekkel, robbanószerekkel kapcsolatos belügyminisztériumi intézkedések az államrend, a közbiztonság megőrzésének érdekét is szolgálták, ily módon kapcsolódnak a rendészeti politikához. Keresztes-Fischer valószínűleg fontosnak tartotta, hogy az eddigieknél jobban figyeljenek a hatóságok arra, hogy ne juthassanak illetéktelenek különböző veszélyes fegyverekhez. Természetesen lehetetlen volt elérni azt,

hogy egyesek ne szerezzenek illegálisan fegyvereket. (Megemlítendő például azon eset, amikor 1931 szeptemberében egy belvárosi fegyverkereskedést kiraboltak.)^[137] E területre ezekben az időkben a Belügyminisztérium viszonylag nagy figyelmet fordított. Ezen terület az igazgatási rendészethez tartozott akkoriban, s Csatáry Béla szerepét kell kiemelnünk, aki e szakterülettel gyakorlatilag is foglalkozott.^[138] Csatáry a Robbantóanyag és Lőporegyedárusági Tanács tagja is volt egyben.^[139]

A hatályos jogszabály szerint lőfegyvert és lőszert csak annak lehetett kiadni, aki személyazonosságát és a vásárlásra való jogosultságát igazolta.^[140] E rendelkezés ellenére a Belügyminisztérium felfigyelt arra, hogy a lőfegyver és lőszer nagykereskedéssel foglalkozó cégek a kereskedőknek számos esetben kiadták – a fenti igazolások nélkül – a lőfegyvereket, illetve lőszereket. Utóbbi valószínűleg amiatt a tévhit miatt történhetett, hogy a hivatkozott rendeletszakaszt úgy értelmezték, hogy az csak a magánosok által történő vásárlásokra vonatkozik. Az új belügyminiszteri körrendelet leszögezte, hogy a belügyminiszteri engedéllyel bíró lőfegyver és lőszerkereskedők is kötelesek az illetékes I. fokú rendőrhatóságtól esetenkénti fegyveres lőszervásárlási engedélyt kérni, és csak ezen engedély beszolgáltatása ellenében szállítható le részükre a megrendelt áru.

A körrendelet felhívta az Alispán (Főkapitány) figyelmét arra, hogy ezen ügy fontossága miatt szigorúan hajtsák végre a fentieket.^[141] A rendelet egyébként hamar korrigálásra szorult, hiszen a gyakorlati életben komoly adminisztrációs terheket szült. A jogszabály kiegészítése után az árusítási engedéllyel rendelkező kereskedők a lőszerrendeléseiknél nem voltak kötelesek esetenkénti vásárlási engedélyt szerezni, hanem két havonta egyszerre kérhették az előrelátható szükségletnek megfelelő mennyiségű lőszerre a vásárlási engedély megadását.^[142] Utóbbi kiegészítés azt bizonyítja, hogy az első rendelet nem volt teljes mértékben átgondolt, hiszen számítani lehetett arra, hogy az adminisztrációs terhek növekedése ellen számos kereskedő és vállalat tiltakozni fog, s az amúgy is nehéz helyzetben lévő magyar gazdaság vérkeringésének sem tenne jót a felesleges adminisztrációs teher.

Egy korábbi jogszabály már tiltotta az engedély nélküli robbanószer készítését, azonban utóbbit nem mindenki tartotta be.^[143] Ennek egyik lehetséges oka az volt, hogy az említett jogszabály igen régi volt. Így mindenképpen üdvözlendő volt azon intézkedés, amelyben a belügyminiszter "újra" betiltotta "robbantóanyagoknak" a "házi" előállítását és felhasználását. Kizárólag az elsőfokú rendőrhatóságtól nyert vásárlási engedély alapján beszerezett és belügyminiszteri engedéllyel gyárilag előállított robbantóanyagok voltak használhatóak. ^[144] A rendelet megszületésben az is szerepet játszott, hogy az államhatalom félt a robbantásos merényletektől, azonban e jogi szabályozás ellenére a korban illegálisan beszerezhetőek voltak a különböző robbantószerkezetek. Ráadásul az, hogy a házilag történő gyártást tiltották, nem járult hozzá különösebben az államrend megerősítéséhez. Aki értett hozzá, kijátszotta a jogszabályt, s otthonában pokolgépet készíthetett. A lőfegyverek, lőszerek szabályozása terén is ugyancsak elmondható, hogy illegálisan beszerezhetőek voltak. Bár tény, hogy a Belügyminisztérium ezen intézkedése csökkentette a valószínűségét annak, hogy illetéktelenek hozzájussanak e fegyverekhez.

„Anyagi” fejlesztések, új „alakulatok” a közbiztonsági szerveknél

1931-től egyfajta modernizáció indult el a rendőrségnél. [145] A belügyminiszter 1932 januárjában létrehozta a budapesti karhatalmi századot, majd zászlóaljat. [146] Ezen felül a rendvédelmi erőknél a működési terület figyelembevételével arányosította a bűnügyi szolgálatot. [147]

A rendőrségnél történtek anyagi természetű fejlesztések is. Az 1931-ben Nagykőrösön és Lökösházán megkezdett rendőrkapitánysági, illetőleg lökösházi rendőrkirendeltségi székházépítkezést befejezték. Ezek a rendőrség segítségére váltak, s megkönnyítették a helyi rendőrség munkáját. Megemlítené, hogy a rendőrségi őrszemélyzet tagjait új cipőkkel és csizmákkal látták el. Az őrszemélyzet tagjainak gumibotokkal való felszerelése megkezdődött. A technikai fejlesztések terén a rendőrség rádióhálózatának fejlesztése „tökéletesített”. Utóbbi azért is volt fontos, mert az 1930-as évek elején már valóban megkövetelte a „kor”, hogy a rendőrségi rádiózás fejlettebbé váljon, hiszen ez a közbiztonsági szolgálat tökéletesebb munkavégzését segítette.

A csendőrség tekintetében megemlítené, hogy a székesfehérvári és miskolci nyomozó alosztályok működésüket megkezdtek és ezzel a csendőrség nyomozó alakulatainak a szervezetét teljesen kiépítették. A budapesti nyomozóalosztályt akcióképességének és mozgékonyságának fokozására egy helyszínelő gépkocsival látták el, a budapesti közlekedési őrs pedig két motorkerékpárral gazdagodott. [148] A fentiek mutatják, hogy az államháztartás nehéz helyzete ellenére is történtek olyan fejlesztések a közbiztonsági szerveknél, amelyek hozzájárultak a korszerűbb, s hatékonyabb magyar rendészeti rendszer kialakításához. Természetesen a fentiek ellenére is elmondható, hogy lett volna még fejlesztendő terület a közbiztonsági szerveknél, de pénzügyi okok miatt csupán az említettekre volt lehetőség.

Összegzés

Nagyon fontos leszögeznünk, hogy Keresztes-Fischer rendészeti politikájáról akkor lehet elfogulatlan képet festeni, ha a történelmi kontextust, illetve a nemzetközi helyzetet figyelembe vesszük. Sajnálatos módon jellemző, hogy amikor az életszínvonal csökken egy adott országban, akkor az esély is nagyobb lesz arra, hogy a szélsőséges eszmék teret nyernek. A társadalmi feszültség, elégedetlenség miatt a karhatalom bevetésére is nagyobb az esély, s így módon a karhatalom túlkapásainak szaporodására is nagyobb a lehetőség. Keresztes-Fischer belügyministerségének 1931-től 1932-ig tartó szakasza nem hasonlítható az igazán békés, nyugodt időszakokhoz.

A tanulmány által egy erőskezü belügyminiszter rajzolódik ki; aki tekintettel az ország belső, lázas állapotára, az állami, hatósági ellenőrzés szigorú fokozásával, az államhatalom kiterjesztésével, rendőrségi megfigyelésekkel, a sajtószabadság korlátozásával (is) próbálta a közbiztonságot fenntartani. Az akkori besúgóhálózat igen jól működött, bár valószínűsíthető, hogy jóval kevesebb besúgó „működött” ekkoriban, mint például az 1970-es években. Fontos megemlíteni Keresztes-Fischer kommunizmus elleni harcát, a kommunista sajtótermékek betiltását, illetve a kommunisták – számos viszonylatban sikeres – „üldözését”. Keresztes-Fischer belügyminiszternek is köszönhető, hogy 1932-ben a magyarországi kommunistákra nagy csapást mért az állam. Az ébredező

szélsőjobboldal féken tartása ugyancsak legfőképpen Keresztes-Fischer Ferencnek köszönhető. Keresztes-Fischer beváltotta azon reményeket, amelyeket Horthy fűzött hozzá.

Az ellenzékiek „zaklatása”, a megfigyelések, lehallgatások stb. rendszerezések voltak. Az 1931 augusztusának végétől 1932 végéig elindult egy folyamat, amely bizonyos szempontból a „rendőrállamiság” felé kezdett kissé közeledni. Keresztes-Fischer megelőző intézkedései eleve lehetetlenné tették, hogy komoly zavargások történjenek az országban.

Megemlíteném, hogy Borsányi és Révész Mihály számos esetben ideologikusan írt az ezen tanulmány által vizsgált időszakról. (Révész ráadásul olyan alapvető pontatlanságot is írt, mint például, hogy 1930 áprilisában a Károlyi-kormány volt hatalmon.)^[149]

[1] Pesti Napló, 1931. aug. 25.; Pest Hírlap, 1931. aug. 25. (Keresztes-Fischer „bemutatkozása”)

[2] Belügyminiszter 1931-1935-ig (a Károlyi Gyula-kormányban, majd az I. Gömbös-kormányban.). 1938-tól 1944-ig ismét belügyminiszter. A miniszter intézkedésiről bővebben itt: Botos János: Fejezetek a belügyminisztérium történetéből 1848-1938. Szemere Bertalantól Keresztes-Fischer Ferencig. Budapest, BM Kiadó, 1994.; Botos János: A Belügyminisztérium története a Monarchia széthullásától a második világháború végéig, Budapest, BM Kiadó, 1995.

[3] A rendészet fogalmáról bővebben itt: Ernyes Mihály: Rendvédelem, rendvédelem-történet (fogalmi és tartalmi megközelítés), Rendvédelem-történeti Füzetek, XXV. évf., 2015/43-46, 16-18.; megemlíteném még a teljesség igénye nélkül: Csiky Kálmán: A magyar állam közigazgatási joga. Kézikönyv a joghallgatók és szigorlók használatára. Budapest, Pallas, 1889.

[4] A miniszter rendészeti politikáján belül a kábítószer-politika került feldolgozásra: Balogh Atilla: Keresztes-Fischer Ferenc és a magyar állam kábítószer-politikája (1931-1935) in A 15 éves PEME XV. PhD -Konferenciájának előadásai, I. k. (Budapest, 2017. november 08.), Budapest, Professzorok az Európai Magyarorszáért Egyesülete, 2017, 64-77.

[5] Meg kell említenünk, hogy e tanulmány a teljesség igénye nélkül készült.

[6] Hagyományosan a Belügyminisztériumhoz tartozott. Erről bővebben itt: Kovács Tamás: A Belügyminisztérium rendészeti és karhatalmi feladatai 1920–1944 között In Gaál Gyula–Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok „A rendészet kultúrája – kulturált rendészet” című tudományos konferenciáról, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 2009, 151–161.; Parádi József: Rendőrség a magyar határőrizetben, Rendvédelem-történeti Füzetek, XV. évf., 2008/18, 88-97.

[7] A teljesség igénye nélkül.

[8] Az „MNL OL – BM”-ben feltételezésem szerint lehet egy-egy jegyzőkönyv (részlet), de a jelen kutatáshoz szükséges fenti források a mai napig nem kerültek elő.

[9] MNL OL – BM – K 148, K 149, K 150

[10] Magyarországi Rendeletek Tára, Budapest, Fővárosi Nyomda Részvénytársaság (a BM kiadása), (a továbbiakban: MRT)

[11] Képviselőházi Naplók, Budapest, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, 1931-1935. (A továbbiakban: KN)

[12] A teljesség igénye nélkül megemlítenéd: Klein Tamás: Adalékok a Horthy-korszak sajtórendészeti szabályozásához II. Sajtószabadság és/vagy nemzetérdek – egy „öncélú nemzeti állam” sajtószabályozása

(1931–1936), In Medias Res, 2013/1, 45-65.

[13] A korabeli elnevezésekről bővebben itt: Parádi József: Rendvédelem-karhatalom 1867–1945, Rendvédelem-történeti Füzetek, XX. évf., 2011/23, 116.

[14] Keresztes-Fischer Lajos.

[15] Gergely Jenő (szerk.): Gömbös Gyula hatalomra kerülése és kormányzása 1932-1936 (Antal István sajtófőnök emlékiratai), Palatinus Kiadó, 2004, 118.; Gergely Jenő: Gömbös Gyula: politikai pályakép, Budapest, Vince Kiadó, 2001, 222.

[16] Hetényiről bővebben itt: Hetényi Imre: Amikor a rend őre voltam, Budapest, Pantheon, 1941.

[17] Varga Krisztián: Ellenség a baloldalon – Politikai rendőrség a Horthy- korszakban, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015, 62.

[18] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 141. (doboz) – 1. (tétel) – 6424 – 430. (lap)

[19] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 547. (lap)

[20] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 141. (doboz) – 1. (tétel) – 4528 – 244. (lap); MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 141. (doboz) – 1. (tétel) – 3171

[21] Borbély Zoltán – Kapy Rezső: A hatvanéves magyar rendőrség 1881-1941, Budapest, Halász

Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat, 1942, 523. (táblázat)

[22] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 141. (doboz) – 1. (tétel) – 6424 – 377. (lap)

[23] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 141. (doboz) – 1. (tétel) – 6424 – 381. (lap)

[24] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 141. (doboz) – 1. (tétel) – 6424 – 379-380. (lap)

[25] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 141. (doboz) – 1. (tétel) – 6742 – 425. (lap)

[26] A határrendészetről bővebben itt: Parádi József: Határőrizet, rendőrség, humánviszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában, Rendvédelem-történeti Füzetek, XXIV. évf., 2014/39-42, 105-108.

[27] A m. kir. kormány 1931. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv, Budapest, Athenaeum, 1933, 26. (A továbbiakban: statisztikai évkönyv)

[28] Statisztikai évkönyv 1932-ről, 23.

[29] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 141. (doboz) – 1. (tétel) – 7700 – 436. (lap)

[30] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 7. (tétel) – 9448 – 1. (lap)

[31] 1932-ben a Belügyminisztérium VIII./a (Közbiztonsági alosztály) foglalkozott a fentiekkel.

[32] Magyarország tiszti cím- és névtára, Budapest, Magyar Királyi Állami Nyomda, XLI. évf., 1931, 35.

[33] Az osztály további ügyköre: a sajtó tájékoztatása; mozgófényképszínházi engedély, mozgófénykép-cenzúra ügyei; mutatóvány engedélyek ügyköréből a mozgóképüzemekkel és a filmkérdéssel kapcsolatos ügyek, valamint minden olyan előadás engedélyezése, amely kizárólag politikai vonatkozású, továbbá az artistavizsga és tanfolyam felügyelete; a személy- és áruforgalomnak rendőri szempontból való szabályozása; toloncügyek; menekültek ügyei a segélyezés kivételével.

[34] Az átszervezések miatt 1932-ben Sass Elemér már alosztályvezetőként dolgozott az osztálynál.

[35] 1931-ben a VI. osztály.

[36] 1932-ben már VII./a.

[37] További hatáskör: az állami rendőrség összes szervezési, személyi és illetményügyei; az állami rendőrség összes háztartási ügyei; az állami rendőrség személyzetének fegyelmi ügyei.

[38] Magyarország tiszti cím- és névtára, XLI. évf., 1931, 34.; Magyarország tiszti cím- és névtára, XLII. évf., 1932, 39.

[39] A gyülekezési jog történetéről (Horthy-korszak) bővebben itt: Horváth Attila: A gyülekezési jog elméletének és gyakorlatának története Magyarországon 1989-ig, Jogtörténeti Szemle, 2007/1. 11-12.

[40] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 142. (doboz) – 4. (tétel) – 3680

[41] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 142. (doboz) – 4. (tétel) – A XVII. 1./1931/43

[42] Eredetileg torbágyi merénylet.

[43] Sipos Péter, Csiffáry Tamás (szerk.): Magyarország 1921-1941. Zsitvay Tibor emlékiratai, Budapest, Palatinus-Ráday Gyűjtemény, 1999., 204-205.

[44] Tóth J. Zoltán: A rögtönbíráskodás története Magyarországon a XIX-XX. században, Iustum Aequum Salutare XIII. évf., 2017/4, 162-163.

[45] 9.900/1932. I. M. sz., MRT, 1932, 1194.

[46] Hatalmas tüntetés. Az eseményről bővebben itt: Borsányi György: „Munkát! Kenyeret!” A proletariátus tömegmozgalmai Magyarországon, a gazdasági világválság éveiben (1929-1933), Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1971, 97-129.

[47] 4.980/1931. M. E. sz., MRT, 1931, 1205.

[48] 135.100/1931, VII. B. M. sz. – MNL OL – BM – K 150 – 1931- 4528. cs.

[49] KN, 1931-1935., II. k., 290.

[50] Borsányi György: „Munkát! Kenyeret!”, 207-208.

[51] Idézi Borsányi: „Zalaegerszegi ÁL Zala m. főisp. Bizalmas. 1932//1/105.”

[52] Borsányi: „Munkát! Kenyeret!”, 223-224.

[53] 6.050/1932. M. E. sz., MRT, 1932, 1006.

[54] 5.481/1914. M. E. sz. 2. § MRT, 1914, 1429.

[55] Az ellenzéki képviselőházi felszólalásokra jellemző volt.

[56] KN, 1931-1935, XIII. k., 161.

[57] Borsányi: „Munkát! Kenyeret!”, 254.

[58] Uo. 261.

[59] Az egyesülési jog történetéről, ügyekről bővebben itt: Halmai Gábor: Az egyesülés szabadsága. Az egyesülési jog története, Budapest, Atlantisz Könyvkiadó, 1990.; Bódi Stefánia: Az egyesülési jog hazai szabályozásának története és dilemmái, Valóság, 2011/9, 55-67.; Bódi Stefánia: Az egyesülési, gyűlekezési és petíciós jog magyarországi szabályozásának története, Collega, 2005/1, 5-12.; Páskándy János: Egyesületi (egyesülési) és gyűlekezési jogszabályok kézikönyve, Budapest, 1931.

[60] Statisztikai évkönyv 1931-ről, 26.

[61] Statisztikai évkönyv 1932-ről, 23.

[62] Ilyen volt például a legitimista Turáni Vadászok Egyesülete. Erre vonatkozólag adat: MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel)

[63] Alapítványok és egyesületek statisztikája, Budapest, KSH, 1994, 10-12; 83.

[64] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 158. (doboz) – 7. (tétel)

- [65] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 158. (doboz) – 7. (tétel) – 2016 – 10., 60. (lap)
- [66] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 158. (doboz) – 7. (tétel) – 2016 – 46-47. (lap)
- [67] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 158. (doboz) – 7. (tétel) – 2016
- [68] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 158. (doboz) – 7. (tétel) – 2016 – 46-47. (lap)
- [69] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 158. (doboz) – 7. (tétel) – 6719
- [70] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 158. (doboz) – 7. (tétel) – 6719 – 6. (lap)
- [71] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 5678 – 3. (lap)
- [72] 109.932/1932 B. M. sz., – MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 5678 – 20-21. (lap)
- [73] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 5678 – 3. (lap)
- [74] A szélsőjobbról bővebben itt: Paksa Rudolf: A szélsőjobboldal a Horthy-korban, Korunk, 2012/11, 88-98.
- [75] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 6427; MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 2158; Kovács Tamás: Rendőrségi célkeresztben a szélsőjobb, Dr. Sombor-Schweinitzer József rendőrfőkapitány-helyettes feljegyzése a szélsőjobboldali mozgalmakról, 1932–1943, Budapest Gondolat, 2009, 40.
- [76] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 7. (tétel) – II. – 5712;
- Gyurgyák János: A zsidókérdés Magyarországon – politikai eszmetörténet, Budapest, Osiris Kiadó, 2001, 451.
- [77] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 4405 – 402. (lap)
- [78] Paksa Rudolf: A magyar szélsőjobboldali elit az 1930-as évek elejétől 1945-ig, Doktori (PhD) disszertáció, ELTE BTK, 2011, <http://doktori.btk.elte.hu/hist/paksarudolf/diss.pdf>, (letöltés: 2018. 03. 21.), 54.
- [79] MNL OL – BM – K 150 – 1932 – 4528. cs. – VIII. a – 115.000/1932. B. M. sz.; továbbá: MRT. 1932. 838.
- [80] 72.390/1922. B. M. sz., MRT, 1922, 232.; 257.349 B. M. sz., MRT, 1930, 849.
- [81] MNL OL – BM – K 150 – 1932 – 4528. cs. – VIII. a – 115.000/1932. B. M. sz.; továbbá: MRT. 1932. 838.
- [82] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 7. (tétel) – II. – 5426
- [83] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 7. (tétel) – II. – 5426 – 5-6. (lap)
- [84] 117.100/1932. B. M. sz. MRT, 1932, 1097.
- [85] MNL OL – K 27 – minisztertanácsi jegyzőkönyvek 1931. február 20.-tól március 5.-ig.

[86] Sipos Balázs: A politikai újságírás mint hivatás. Nyilvánosság, polgári sajtó és a hírlapírók a Horthy-korszak első felében, Napvilág Kiadó, Budapest, 2004, 103–106.

[87] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 400. és 550. lap között lévő jelentés a prágai kapcsolatokkal rendelkező személyekről

[88] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 7545

[89] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 149. cs. – 3. (tétel) – 2. (lap)

[90] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 149. cs. – 3. (tétel) – 3. (lap)

[91] Sipos Balázs: Sajtó, sajtópolitika és nyilvánosság a Horthy-korszakban, Korunk, XXIII. évf., 2012/11, 79.

[92] Paál Vince: Sajtószabályozás és sajtószabadság a Horthy-korszakban, in Paál Vince (szerk.): Magyar sajtószabadság és-szabályozás 1914-1989; előadások a magyar sajtószabadság történetéhez, 2012. november 15, Budapest, Médiatudományi Intézet, 8.

[93] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 142. (doboz) – 1. (tétel) – 5532 – 19. (lap); MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 142. (doboz) – 3. (tétel) – 7791 – 2. (lap); Sipos Balázs: Sajtó és hatalom a Horthy-korszakban, Budapest, Argumentum, 2011, 123.

[94] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 142. (doboz) – 3. (tétel) – 7791 – 5. (lap); MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 149. csomón belüli 138. cs. „névvel” ellátott egység – 4526

[95] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 149. csomón belüli 138. cs. „névvel” ellátott egység – 5291 – 1. (lap)

[96] Belügyminiszter 1926-tól 1931-ig.

[97] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 149. csomón belüli 138. cs. „névvel” ellátott egység – 2030

[98] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 142. (doboz); MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 142. (doboz); MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 149. csomón belüli 138. cs. „névvel” ellátott egység – 2030

[99] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 142. (doboz) – 3. (tétel) – 5532 – 2-3. (lap)

[100] Népszava, 1931. aug. 22.

[101] Népszava, 1931. aug. 23.

[102] Sipos Balázs: A politikai újságírás mint hivatás, Budapest, Napvilág Kiadó, 2004, 103-104.

[103] Népszava, 1931. aug. 28.

[104] 134.767/1931. B. M. sz., Belügyi Közlöny (a továbbiakban: BK), XXXVI. évf., 1931/39, 485.; 135.055/1931. B. M. sz., BK, XXXVI. évf., 1931/40, 494.; 109.012/1932. B. M. sz., BK, XXXVII. évf., 1932/260, 15; 109.533/1932. B. M. sz., BK, XXXVII. évf., 1932/17. 305

[105] 135.407/1931. B. M. sz., BK, XXXVI. évf., 1931/42, 509; 136.358/1931. B. M. sz.,

BK, XXXVI. évf., 36. évf. 1931/46, 631.; 115.921/1932. B. M. sz., BK, XXXVII. évf., 1932/45, 660

[106] 137.598/1931'. B. M. sz., BK, XXXVI. évf., 1931/51, 693.; 138.051/1931. B. M. sz., BK, XXXVII. évf.,

1932/1, 21-22.

[107] A betiltásról szóló rendelet: 134.767/1931. B. M. sz., BK, XXXVI. évf., 1931/39. 485.

[108] Népszava, 1931. szept. 12.

[109] 135.055/1931. B. M. sz., BK, XXXVI. évf., 1931/40, 494.

[110] Márkus László: A Károlyi Gyula-kormány bel-és külpolitikája, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1968, 275-276.

[111] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 149. csomón belüli 138. cs. „névvel” ellátott egység – 4628 – 6. (lap)

[112] Sipos Péter: Legális és illegális munkásmozgalom (1919-1944), Budapest, Gondolat, 1988. 202-204.

[113] MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 143. (doboz) – 3. (tétel) – 4129

[114] 138.009/1931. B. M. sz., BK, XXXVI. évf., 1932/3, 57; 106.467/1932. B. M. sz., BK, XXXVII. évf., 1932/7, 122.

[115] A teljesség igénye nélkül megemlítendő, hogy a budapesti kir. büntető törvényszék 1931. évi november hó 23-án kelt B. XIV. 7.322/1931/3. sz. jogerős ítéletével az Elementar Bücher des Kommunismus sorozatában megjelent Marx: Briefe an Kugelmann; Lenin: Staat und Revolution; Lenin: Die Kinderkrankheit des Radikalismus ins Kommunismus; Krupftorja: Erinnerung an Lenin; Targonov: Drofsovjet in Urleika; Bacher: Der Teichmann auf dem Tron; Die warheit über das Russische Dorf., az Elementar Bücher des kommunismus sorozatában megjelent Marx–Engels: Über Historischen Materialismus; Stalin: Lenin und der Leninismus; Sinovjev: Geschichte des Kommunistisen Partei Rusland című nyomtatványoknak elkobzását és megsemmisítését rendelte el az 1921 : III. tc.-be ütköző bűncselekményeket megvalósító tartalmuk miatt. (1932 8sz 136)

[116] 6.505/1931. B. M. sz., BK, XXXVI. évf., 1931/36

[117] Ad. 1.867/1932. B. M. eln. sz., BK, XXXVI. évf., 1932/42, 637.

[118] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 3908 – 347. (lap)

[119] 8 Órai Újság, 1932. aug. 20.

[120] Az 1931. aug. végétől 1932. dec. végéig megjelent Belügyi Közlönyök szerint.

[121] Természetesen a „legalább 60 nyomtatvány”-ra egyenként nem vonatkozik a felsorolás minden része.

- [122] Botos János: Fejezetek a belügyminisztérium történetéből 1848-1938, 63.
- [123] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 149. csomón belüli 138. cs. „névvel” ellátott egység – 3875, 4448; továbbá a teljesség igénye nélkül megemlítendő például az 1932. augusztus 23-i cikkekben közölt eset (8 Órai Újság, 1932. aug. 23.); Borsányi: „Munkát! Kenyeret!”, 231-232.
- [124] 1932 júliusának közepén a sajtó sokat foglalkozott a témával.
- [125] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 7. (tétel) – II. – 2158
- [126] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 7. (tétel) – II. – 3863 – 1. (lap)
- [127] Varga: Ellenség a baloldalon, 68.
- [128] KN, 1931-1936, XIII. k., 161.
- [129] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 2775; MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 7. (tétel) – II. – 3913
- [130] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. (doboz) – 7. (tétel) – II. – 3913 – 43. (lap)
- [131] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 2775 – 127. (lap)
- [132] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 2594 – 196. (lap)
- [133] MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. (doboz) – 1. (tétel) – 3285 – 254. (lap)
- [134] KN, 1931-1935, II.-XII. k.
- [135] KN, 1931-1935, II. k., 297.
- [136] KN, 1931-1935, XII. k., 278.
- [137] Friss Ujság, 1931. szept. 18.
- [138] MNL – OL – K 150 – 3761. cs.
- [139] MNL – OL – K 150 – 3761. cs. – VII. 3. (tétel) – 1933 – 22. (lap)
- [140] 9.862/1920. M. E. sz. 13. §. 1. pontja. MRT. 1920. 591.
- [141] 198.889/1931. B. M. sz., MRT, 1932, 89.
- [142] 121.000/1932. B. M. sz., MRT, 1932, 369.
- [143] 40.302/1890. B. M. sz., 5. §. MRT, 1890, 1628.
- [144] 118.628/1932. B. M. sz., MRT, 1932, 1094.
- [145] Parádi József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig, Rendvédelem-történeti Füzetek, 15. évf. 2008/18, 103.
- [146] Botos János: Fejezetek a belügyminisztérium történetéből 1848-1938. Szemere Bertalantól Keresztes-Fischer Ferencig. Budapest, BM Kiadó, 1994, 41.

[147] MNL OL – BM – K 149 – 284. cs.

[148] Statisztikai Évkönyv 1932-ről, 23.

[149] Révész Mihály: A Népszava története, Népszava kiadása, Légrády Testvérek R.T., 1945, 37.

Levéltári források

MNL OL – K 27

MNL OL – BM – K 149 – 284. csomó

MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 138. csomó

MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 141. doboz

MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 142. doboz

MNL OL – BM – K 149 – 1931 – 143. doboz

MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 148. doboz

MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 149. csomó

MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 158. doboz

MNL OL – BM – K 149 – 1932 – 159. doboz

MNL OL – BM – K 150 – 1932 – 4528. csomó

MNL OL – BM – K 150 – 3761. csomó

Irodalom

Alapítványok és egyesületek statisztikája, Budapest, KSH, 1994.

Balogh Atilla: Keresztes-Fischer Ferenc és a magyar állam kábítószer-politikája (1931-1935) in A 15 éves PEME XV. PhD -Konferenciájának előadásai, I. k. (Budapest, 2017. november 08.), Budapest, Professzorok az Európai Magyarországért Egyesülete, 2017.

Borbély Zoltán – Kapy Rezső: A hatvanéves magyar rendőrség 1881-1941, Budapest, Halász

Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat, 1942.

Borsányi György: „Munkát! Kenyeret!” A proletariátus tömegmozgalmai Magyarországon, a gazdasági világválság éveiben (1929-1933), Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1971.

Botos János: Fejezetek a belügyminisztérium történetéből 1848-1938. Szemere Bertalantól Keresztes-Fischer Ferencig. Budapest, BM Kiadó, 1994.

Botos János: A Belügyminisztérium története a Monarchia széthullásától a második világháború végéig, Budapest, BM Kiadó, 1995.

Bódi Stefánia: Az egyesülési jog hazai szabályozásának története és dilemmái, Valóság, 2011/9.

Bódi Stefánia: Az egyesülési, gyülekezési és petíciós jog magyarországi szabályozásának története, Collega, 2005/1.

Csiky Kálmán: A magyar állam közigazgatási joga. Kézikönyv a joghallgatók és szigorlók használatára. Budapest, Pallas, 1889.

Ernyes Mihály: Rendvédelem, rendvédelem-történet (fogalmi és tartalmi megközelítés), Rendvédelem-történeti Füzetek, XXV. évf., 2015/43-46.

Gergely Jenő (szerk.): Gömbös Gyula hatalomra kerülése és kormányzása 1932-1936 (Antal István sajtófőnök emlékiratai), Palatinus Kiadó, 2004.

Gergely Jenő: Gömbös Gyula: politikai pályakép, Budapest, Vince Kiadó, 2001.

Gyurgyák János: A zsidókérdés Magyarországon – politikai esztörténet, Budapest, Osiris Kiadó, 2001,

Halmai Gábor: Az egyesülés szabadsága. Az egyesülési jog története, Budapest, Atlantisz Könyvkiadó, 1990.

Horváth Attila: A gyülekezési jog elméletének és gyakorlatának története Magyarországon 1989-ig, Jogtörténeti Szemle, 2007/1.

Klein Tamás: Adalékok a Horthy-korszak sajtórendészeti szabályozásához II. Sajtószabadság és/vagy nemzetérdek – egy „öncélú nemzeti állam” sajtószabályozása (1931–1936), In Medias Res, 2013/1.

Kovács Tamás: A Belügyminisztérium rendészeti és karhatalmi feladatai 1920–1944 között In Gaál Gyula–Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok „A rendészet kultúrája – kulturált rendészet” című tudományos konferenciáról, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 2009.

Kovács Tamás: Rendőrségi célkeresztben a szélsőjobb, Dr. Sombor-Schweinitzer József rendőrfőkapitány-helyettes feljegyzése a szélsőjobboldali mozgalmakról, 1932–1943, Budapest Gondolat, 2009.

Márkus László: A Károlyi Gyula-kormány bel-és külpolitikája, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1968.

Paksa Rudolf: A szélsőjobboldal a Horthy-korban, Korunk, 2012/11.

Parádi József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig, Rendvédelem-történeti Füzetek, 15. évf. 2008/18.

Parádi József: Rendőrség a magyar határőrizetben, Rendvédelem-történeti Füzetek, XV. évf., 2008/18.

Parádi József: Rendvédelem-karhatalom 1867–1945, Rendvédelem-történeti Füzetek, XX. évf., 2011/23,

Parádi József: Határőrizet, rendőrség, humánviszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában, Rendvédelem-történeti Füzetek, XXIV. évf., 2014/39-42.

Paál Vince: Sajtószabályozás és sajtószabadság a Horthy-korszakban, in Paál Vince (szerk.): Magyar sajtószabadság és-szabályozás 1914-1989; előadások a magyar sajtószabadság történetéhez, 2012. november 15, Budapest, Médiatudományi Intézet.

Páskándy János: Egyesületi (egyesülési) és gyülekezési jogszabályok kézikönyve, Budapest, 1931.

Révész Mihály: A Népszava története, Népszava kiadása, Légrády Testvérek R.T., 1945.

Sipos Balázs: A politikai újságírás mint hivatás. Nyilvánosság, polgári sajtó és a hírlapírók a Horthy-korszak első felében, Napvilág Kiadó, Budapest, 2004,

Sipos Balázs: Sajtó, sajtópolitika és nyilvánosság a Horthy-korszakban, Korunk, XXIII. évf., 2012/11.

Sipos Balázs: Sajtó és hatalom a Horthy-korszakban, Budapest, Argumentum, 2011,

Sipos Péter: Legális és illegális munkásmozgalom (1919-1944), Budapest, Gondolat, 1988.

Sipos Péter, Csiffáry Tamás (szerk.): Magyarország 1921-1941. Zsitvay Tibor emlékiratai, Budapest, Palatinus-Ráday Gyűjtemény, 1999.

Tóth J. Zoltán: A rögtönbíráskodás története Magyarországon a XIX-XX. században, Iustum Aequum Salutare XIII. évf., 2017/4.

Varga Krisztián: Ellenség a baloldalon – Politikai rendőrség a Horthy- korszakban, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

Internetes hivatkozás

Paksa Rudolf: A magyar szélsőjobboldali elit az 1930-as évek elejétől 1945-ig, Doktori (PhD) disszertáció, ELTE BTK, 2011, <http://doktori.btk.elte.hu/hist/paksarudolf/diss.pdf>

Sajtóforrások

Friss Újság (1931)

Népszava (1931-1932)

Pest Hírlap (1931-1932)

Pesti Napló (1931-1932)

8 Órai Újság (1931-1932)

Korabeli fontosabb nyomtatott források

A m. kir. kormány 1931-1932. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv, Budapest, Athenaeum.

Belügyi Közlöny: 1931-1932.

Képviselőházi Naplók, Budapest, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat: 1931-1936.

Magyarországi Rendeleték Tára, Budapest, Fővárosi Nyomda Részvénytársaság (a BM kiadása): 1909-1932.

Magyarország tiszti cím- és névtára, Budapest, Magyar Királyi Állami Nyomda: 1931-1932.